

quentem descriptionem medicamentum præparatum edicit: ℞. ꝑurif. ʒi. exicc. ʒ. torref. ana: ʒentur. ℞. huius ʒi. ꝑ. ʒ. torrefact. ʒvj. ʒl. ad rub. calcin. ʒij. sublimetur secunda vice. Tertio cum ʒ. torref. ʒvj. tritum sublimetur. Hinc sublimatum hoc modo per se ter vel quater rectificatur. Consulta super hoc Facultas nostra a Senatu Academico Tubingensi respondit merito, ꝑium hunc non fuisse dulcem, (oblato etiã simul specimine,) sed potius ꝑium ʒmatum simpliciter, adeoque venenatum. Tanti est nosse sinceram præparationem! Nullus scilicet ꝑ dulcis hunc titulum meretur, nisi qui ex ꝑ ʒto cum ꝑ viuo ana fuit euectus, inter mortuis hoc pacto paruculis acuminatis salinis.

Determinatur ꝑ dulcis, his positis conditionibus, ad ꝑonendi feri quamcunque, eiusque acrimoniam & ichoref. entiam, tum in hydrope, quo titulo etiã a *Para. c. fo* fuit commendatus, & feliciter adhibitus non raro; tum in scabie, lue ꝑea & aliis, siue saluandi sine perfecto, siue laxandi & dirigendi solum, vnde & in gonorrhœa & vermibus abigendis infumitur. Præstat vero eundem minori paulo dosi exhibere, neque enim vel fortis est adeo, quin segnis & a reliquis extimulandus; vel soli purgationi debitus, siquidem tunc saluandi potius scopo prodesse potest, repetita per aliquot dies dosi, gr. v. vi. vii. cum extract. scorzon. lign. sanct. &c. in pil. redactus. Præstat vero in infantibus tenellis vel abstinere omnino ab eodem, quod tenerius sit ipsorum serum, vel dosi non excedere, nec temere ipsum propinare.

LIBRI II. SECTIO I. CAPVT VI.

De

Purgantibus vsitatoribus & selectis.

Decantatissima est inter Lenientia *Aloe*, succus herbæ cogominis, sed non Americana, quæ amara non est, sed Indiæ orientalis, quam & Græcam vocant, cuius succus & fla.

& flavesceat & amaricans etiam in nostris aliquando hortis
visitur.

Differentia *ἰσῆ*, *χυλῆ* & *δακρύς* differentiam etiam præ-
parationis & consequenter eius velut specierum patefacit. La-
cryma enim est sponte exsudans & concretescens gummi, resina,
vel gummi-resina, *χυλός*, succus, qui incisione exstillans con-
crecit; *δακρύς*, qui exprimitur, participans de purioribus & im-
puris paulo particulis. Hinc *socoterina* aloë optima est, magis
de *χυλῆ* participans, succus depuratio, subtilior & quasi flos
eiusdem succi, dicta ab insula Indiæ orientalis, Socotera, è Geo-
graphicis tabulis bene nota, non quasi succocitrina, iuxta *Fuch-
sium*, vel succocedria, quod utrumque *Salomon Albertus* opina-
tur, *orat. de anat*; vti a patria quoque dicitur opium Thebaicum,
manna Calabrina, myrrha Orontea.

Post hanc altera quoque *hepatica*, a colore & figura, qui-
bus hepar æmulatur, dicta in usum vocatur; *Caballina* vero tan-
quam recrementum vltimum pro caballis merito veterinariis
relinquitur, neque in officinis extat.

Cum ergo purgans sit eximium, & fel quasi externum
quod fellis defectum optimè resarcit, iuxta has suas qualitates
etiam modificatur. Ratione enim partium amarificantium ven-
triculo est amica, vermibus lumbricis & putredini omni inimi-
ca, tantoque magis putredini resistit, quo magis vna est empla-
stica & balsamica. Vulpes verò, lupos & canes necare scribi-
tur, forsàn quod, cum sicciora sint hæc animalia, vis irritativa
magis cum nervis communicetur & archeum exturbet. Experi-
mentum cum vulpecula fecit *Scaliger. exerc. 278. §. 12.* qui vidit
illam aloë cum carnibus devorata extinctam.

Ob partes resinofas emplasticas dictas exterius adstringit
ficcat, consolidat, in vulnere arteriarum a *Galeno* ipso com-
mendata.

Ob partes acres resolubiles gummeas ita dispositas stimu-
lat, aperit, purgat, detergit adeoque feces ad exitum disponit,
vnaque bilem & pituitosas partes educit. Prodest ergo vbiacun-
que sanguinis particula balsamica sunt restauranda, & volati-

les

les in motum citanda, in cruditatibus cum primis acidis & pituitosis a crapula & aliunde ortis, cachexia, chlorosi mensium & hæmorrhoidum suppressione, quarum sunt specificum. Hæmorrhoidibus suppressis laborans duobus curabatur remediis, pulvere cachectico, & elixirio propriet. Prodest humidioribus tum quoad totum, tum quoad intestina, siccos vero, nisi teneriori textura villorum & sensu polleant, vix mouet. Prodest in nauſea, ipsarum quoque prægnantium, & vomitu.

Nocet vero siccoribus & senibus, nisi præsentia humorum in primis viis stabulans id vrgeat, ventriculo calido & sicco, hæcticis, tabidis. Nocet, vbi acrimonia sanguinis exitum affectat, in hæmoptysi, mensium & hæmorrhoidum fluxu, & similibus.

Refert *Beza in vita Caluini*, ipsum ex crebro eius vsu in hæmorrhoides vlcerosas & sanguinis exſecrationem incidisse. Et ab vsu adulto pilularum Francofurtensium quarta fere pars eorum, qui iis vsi sunt, obseruata fuit hæmorrhoidibus correpta. Experiri id quiuis potest, si continuare vsum eiusdem per aliquot dies sustineat, tenesimum saltem hæmorrhoidalem excitari. Vnde frustra est *Fuchsium l. 1. parad. c. 1.* vbi id negat, confundens externum vsum cum interno. Facit id (1.) ob acrimoniam cum purgantibus aliis communem; (2.) quia pituitam detergit, adeoque nudat magis vasa; (3.) quia bilem una promouet, & ad partes inferiores deriuat, quæ ibi subsistens stimulat. Obseruatumque a nobis est alibi, hæmorrhoidum immodicum fluxum a copia bilis obortum, dato quippe purgante ex gialapa, eadem manifesto excreta id ad oculum patuit, cessante hinc fluxu.

Aloe etiam somnum citat, non solum mediate ex ventriculo educendo quicquid turbare illum crudorum humorum possit; sed etiam alia ratione, quatenus partibus sulphureis resolubilibus gaudet.

In vsum vocatur non tam cruda, nec in puluere, quam præparata & in pilulis; ita enim amarities occultatur, quam *Musa l. de herb. beton. in præfat.* auersatur, vnde aloes & absinthii ait, non est tantum sentire auxilium, quam vt amaritudinem

dinem sentias. Lotam vero, proprie sumpta voce, iam dudum *Galenus* notauit *l. 3. simpl. c. 15.* aut debiliter aut plane non ventrem subducere. Optime vero menstruis aqueis extracta quorsum & succus rosarum vel violarum pertinet, vel melius adhuc cum martialibus aliisque confermentata, vnde dotes eius optime venari & quasi clauē quadam licet eruere.

Minus aloeticis fauent *Scaliger & Hoffmannus*. Ille Ebnfinam & Mesuen secutus, loco supra citato, plurimos se exemisse scribit a pernicie manifesta, in quam coniecti erant aloes vsu a medicis & empiricis. Hic vero *l. 1. de med. offic. c. 3. p. 8.* negat ante cibum vel cum cibo adsumenda aloetica, & vidisse se addit, in iis, qui de nocte capiebant, obortas cacochymias degenerasse in febres malignas, quarum finis mors. Abusus reuera nunquam tollere debet vsu.

Emulatur aloē bilem sapore, qualitatibus & effectis: balsamum est bilis corporis, balsamum naturæ aloē, vnde emulari recte iubet *Simon Pauli quadrip. p. 246.* chirurgorum solertiam, qui cauendum suadent, ne nimis extergantur vulnera, alias cambium quasi tollitur; ita aloeticis non extergamus mucum *intestinarum plus quam par est.* Tantum abest vt laedatur hepar commodo vsu, & lymphā non destitutum, vt aloetica cum cibis data noxas dictas excitent; vt potius contrarium toto die experiamur. Facit huc, quod olim maiori dosi eandem dabant, a ʒʒ. ad ʒj. quam dosin & *Jonssonus in syntagm.* retinet vnde facilior lassio, hodie vero obseruatum est, minori quantitate assumptas pilulas, pro resolutionis facilioris modulo, efficacius operari, quam maiori dosi, minus resolubili. Est igitur lenientium apex, indemnis & innoxia, ipsis quoque & imprimis utilis infantibus, in febribus & alias; vnde hodie pilula *Francos. Glassianæ* & alia magni nominis sunt, hypochondriacis ipsis utilissimæ, modo non viscera arefescant & caleant salina acrimonia. Vbi bilis abundat, minus prodest, contra vulgatam hypothēsī, citra humorem nempe serosum, vnde hecticis, hamoptycis &c. minus conuenit.

Et fungis medicis nobilissimum est *agaricum*, a patria prima,

ma, vt putant, Agaria Sarmatiæ regione, Asiæ confini, dictum, licet a quibusdam radicis nomine veniat. Dicitur agaricum sine additione alia, præterquam albi epitheto, qui electionis character est, vt ad similitudinem huius lac Lunæ audit agaricum, petraeum. Fungus vero est laricis, quæ & Terebinthinam Venetam seu refinam lariceam fundit, quando in cariota arbore sal volatile fatiscit, deuiat ex archei ordinario iugo, & occasione humoris extranei cum particulis terreis efflorescit, ex Alpibus, & vicinis locis aliis adferri consuetum.

Optimum hinc *album*, quod, communi contradistinctum, hinc electum dicitur, sapore est $\lambda\upsilon\kappa\iota\pi\iota\mu\pi\omicron\rho\upsilon$ a dulcedine subamaricans, (quod vtrumq; acrimoniæ salinæ resolubilis signum est,) leue, raro ac friabili corpore; noxium nigrum lignosum.

In substantia quidem non datur, præterquam trochiscatum, partim ob leuitatem, ob quam ventriculo minus gratum est; partim ob segnitiam, vnde & nausea retundi & acui debet, tum purgantibus, tum aromaticis. Reuera enim aromatica, calore excitato, menstruo ventriculi obedientiora reddunt medicamenta purgantia.

Vi texturæ laudatæ serum in coagulum abituriens fluxile reddit, & in motum citatum excretioni aptat, morborum catarrhalium remedium; hinc in coryza, defluxionibus catarrhalibus, asthma, tussi, febribus quotidianis & lentis, a cruditate fosis prodest; item in hydrope, cachexia, fluore albo, mensium suppressione; vt taceamus communem cum purgantibus aliis vim anthelminticam, & attributam vim alexipharmacam, vnde theriacam ingreditur, quam & Galenus ipse confirmat l. 6. de simpl. c. 6.

In vsu habemus præscribere agaricum trochiscatum, vel sibi relictum in nodulis ad \mathfrak{zj} . \mathfrak{ss} . \mathfrak{ij} . in decoctis quoque & clysteribus, in quibus in petia, recepto vsu, ligari solet, tum propter leuitatem, tum, quæ ratio videtur præcipua, vt exprimi hoc modo possit, & vis purgans tanto magis cum decocto communicari. In extracto quoque datur commode cum purgantibus miscendum, vt in extractis panchymagogis. Electuarium

hieræ cum agar. in clysteribus, pro dicto scopo vſitatis, quoque locum habet.

Mechoacanna, seu sola sine epitheto nominata, καὶ ἰζορὴν, seu ad differentiam gialapæ, quam nigram vocant Mechoacanna *alba*, dicta est a patria, prouincia America, item rhabarbarum album a virtute. Præter scriptores Indos videri de ea potest *Oberndorff. contra Ruland. p. 58.* vbi radicem hanc anno 1524. primum celebrem factam esse & longo tempore post ad nos allatam ait. Scripsit etiam ante centum fere hosce annos de eadem cum aliis *Job. Wirrich. p. 113.* vbi refert ex Indicis relationibus inuentionem eiusdem adscribendam medico Indo, qui ægrotanti monachorum prouinciali, ut vocant, propinata hac radice sanitatem restituerit, vnde fama ad alios perlata, Hispanis, Lusitanis, indeque reliquis Europæis innotuit.

Consentiunt plerique radicem hanc ressellatim sectam, interiorius & exteriorius albescentem, inspidam, inodoram, (respective) cortice cinereo, esse conuoluuli seu volubilis speciem, vnde a *Bauhino* refertur ad bryoniam, cuius tamen radix multum differt a radice Mechoacannæ.

Ob benignitatem applausum merita est insignem, diu, ante inuentam gialapam, in folium quasi euēcta, attestante vsum experientia, præcipue in delicatis, infantibus ipsis, hinc & in hydrope seorsim, ictero, colica, asthma & catarrhis: idque tanto magis, quod adstrictionem post se relinquat, vel potius nulla heterogenea inimica qualitate sit sigillata.

Dari potest tum in substantia, minori tamen potius dosi a ℥j. ad ℥ij, præstat enim acuire aliis; tum etiam frequentius quasi in infusis & decoctis, ad ℥ij. ʒj. ij. prescribi solita.

Rhabarbarum laudatissimum pluribus seculis fuit in scholis medicis, adhuc parum notum quoad plantam, indicio manifesto dissitissimæ patriæ. Vtut enim *Kircherus in Sina illustrata* plantam depingat, quam vulgo & botanici in hortis colunt, rhabarbari veri nomine, non tamen vel qualitates vel vires respondent, vt bonus ille Pater, qui asseueravit Kircheri genuinum

num

num id esse, procul dubio minus in hoc certus fuerit, nisi velimus dicere alio sub sole calentem herbam differentem producere radicem, contra ac alia faciunt, quæ apud nos iam indigenatum accepere.

Notare hinc operæ pretium nomenclaturam. Rha vel Rhei vox Dioscoridi & Galeno nota est, addita hinc, ad differentiam rhapontici, barbari voce.

Communiter creditum fuit, dici rha a fluuio cognomine, qui hodie Volga dicitur in Tartaria. Ita *Ammianus Marcellinus* l. 2. p. 232. Tanai scribit, rha vicinus est amnis, in cuius superficialis quædam vegetabilis eiusdem nominis gignitur radix, proficiens ad vsus multiplices medelarum. Hodie vero innotuit, omne rhabarbarum ex sinis ferri, siue maritimo itinere per Belgas, Hispanos aliosue eo nauigantes, siue pedestri itinere per Tartariam & Muscouiam. Adeoque constat rheum Barbaricum dici, non quod in Barbaria crescat, sed quod a Sinesibus in Indiam, inde per Barbaricum sinum aliasque regiones ad nos adferatur, vt ait *Stapel. comment. in Theophr. l. 9. p. 1018*. Videatur idem latius *l. c.* & *Bellonius* aliique omnes id confirmant, Alexandrinum vero dicitur, vt & sena Alexandrina, præcipue ab emporio commerciis celebri Alexandria, vnde olim afferebatur solum, hodie vero etiam ad differentiam rhabarbari monachorum dicti, quæ radix est lapathi palustris maioris.

Affertur rhabarbari electi radix magna & crassa, funis vestigia præferens, ad exciccandum vsurpati, cortice exterius nigricante de raso striis videntibus flauedini intertexta, odore sui generis, sapore subamaricante, cum leni adstrictione, masticata ori offerens quasi particulas glutinosas, cum terreis confringibilibus remixtas, quod etiam *Septalius* iam notauit l. 9. animadu. 125. vbi con fracto eodem solis radiis exposito aliquid gummosum & splendescens se vidisse ait; cæteroquin non lignosa, non verminosa, sed ponderosa tamen & minus compacta.

Ex his, seu textura particularum & effectu, constat acrimoniam salino-sulphuream condere rhabarbarum sub amaritie terrenâ & viscedine lenta, adeoque ob diuersitatem partium ge-

minum edere effectum, laxantem quidem seu purgantem benignum, ratione partium acrium salinarum, & adstringentem ob commistas partes terreas & austeriusculas, illas modificantes.

Prodest hinc vt *purgans* selectum benignum & catholicum generatim, vbi laxandum fuerit, etiam per se masticatum vel in puluere adsumptum, neque enim correctione eget, nisi aromatica, schœnanthum, spicam & alia ad meliorem actuationem iungere placeat. Ipsiis etiam infantibus ad expurgandum meconium, puerperis ad promouenda lochia & purgandum uterum imò gravidis innoxium & conuenientissimum.

Speciatim vero est *hepaticum* & *bilis correctorium* egregium, vnde & anima hepatis audit, q. d. fel externum, quod de aloe diximus; commodissimum, bilis enim est anima hepatis; modo, quod cum aliis commune habet, & seorsim ob siccitatem desiderat, humorem sufficientem offendat, ad resolutionem, nam alias præsertim in substantia minus prodest, vnde sunt qui, eo casu puta, mortem potius hepatis vocent. Prodest in ictero, quod explicata acrimonia sua sensim & suauiter cunctantes bilis particulas proliciat ad intestina, vnaque amaritie sua roborat fel, vt tartareis liberetur. In omni enim ictero cœnosus sulphureus impurus tartarus in vrina visitur. Laborabat ictero persona quædam illustrissima, quam curauimus breui, singulo mane ℞. rhabarbari solius, vesperi martialia, intermedio tempore Ram aperitiuam propinantes. Idem in aliis quoque feliciter experti sumus. In siccoribus in infuso cum aliis specificis prodest.

In hydropre rhabarbarum proficuum esse *Tb. Erast. ep. 9.* comprobatur, si rhabarbarum, aut, fumere queat, & ab eo strenue exerceri solitus sit, hoc solo sæpius repetito, curabitur. Etenim, addit, non se solum, sed & alios solo rhabarbaro hydropicos percurasse. Contrarium vero defendit *Sanctorius comm. in 1. a. 22. quest. 75. p. 213.* Galeni illud secutus, medicamentum chologogum in morbo pituitoso esse tanquam venenum, & Ebnisina, rhabarbarum, quod euacuet bilem in hydropico, esse tanquam

quam venenum, quia in hydrope bilis desideretur, & *Septimus l. 7. caut. 54.* quod talia non euacuet, quæ euacuari debebant.

Notabile vero est (1.) in genere, non omnem hydropem fieri à bilis defectu, quin non raro ab eiusdem acrimonia, vnde vasa lymphatica erodit. In cadauere studiosi hydropici inuenimus bilem copiosam, rufescentem & quasi oleosam, cum hepate omni sanguine carente, vacuis quasi vasis. (2.) Conuenire in hydrope rhabarbarum multis nominibus, modo eius & ægri temperamentum obseruemus. Hinc legi meretur quoad hoc *Baccius l. 3. c. 3. de tbermis*, qui aliquot hydropicos curauit solo poculo vrinae puerilis 10. ann. per 30. dies continuos mane, & rhabarbaro pro purgante adhibito, hinc & per intervalla fabæ magnitudine commanso, quod pluribus exemplis confirmat.

In febribus tertianis utimur non solum anima rhabarbari, quæ ipsa & in ictero prodest, verum & infusis aliisque. Genuina enim methodus curandi febres consistit in amurca bilis & obstructionibus expediendis, hæc quippe fermentum febrile vnice vel fabricat vel fouet. Sic & in hypochondriacis, scorbuticis, impuritatibus sanguinis, scabiosis prodest, vna vrinam colore croceo tingens ob sulphur resolutum & in serum diffusum; adeoque est simul diureticum & nephriticis salutare.

Deinde & speciatim prodest *roborandi* intentione, quando temperatius purgare & postea adstrictionem scenerari intentio est, vt in diarrhœis, dysenterijs, fluxu hepatico. Quin adstringendi sine hoc tostum rhabarbarum in vsu practico est, retusis sic magis sulphureis & aqueis ablatis, vnde adstrictoria præualet, purgans vero aboletur ex parte.

Denique & *resoluedi* virtute in grumescencia, casu ab alto, lochijs restrictis, & amaricante *antheimintica* eximium est. Vacuat igitur irritando, roborat adstringendo, tonicum laudatissimum, minori dosi verò alterat. Vnde vsi fumus eodem cum successu in vomitu cruento, aluo adstricta, item in hæmoptysi, ob indicationes puta conuenientes. Integrum de eo li-
brum

brum scripsit *Tillingius*; alias vero plura legi etiam possunt, apud *Witsich. l. 6. Rhodium in analetho*, & alios.

Dosis quidem ordinaria est ʒi . quæ si ob diffusio- rem minus arrideat, minor dari potest, & stimulan- sis addi, inprimis etiam ʒ ea, cremor vel crys- talli ʒri , & alcalia. Hæc enim sunt genuina clavis ad centra eius referenda, vnaque experi- menti loco ad elementa dignoscenda, alcalina enim sunt men- struum sulphureorum & aqueorum genuinum. Imo exinde etiam patet, quare *Crollius Basilic. Chim. p. m. 308.* scribat leui elixa- tione vim purgandi amittere, quod & in *luminari matori* confir- matur *p. 102. 1.* vbi *Suardus* commentator scribit, rhabarbarum pa- rum substinere de decoctione, adeoque in sirupo de citro debe- re addi, quando sirupus iam mediocriter fuerit coctus. Decepti fuerunt exinde, quod putauerint, auolasse virtutem cathartici- cam exinde, quod lægnius decoctum esset, cum tamen vis pur- gans non in volatili parte consistat, cæteroqui extractum rha- barb. plane esset iners, quin ne exprompta quidem fuerit men- struo solo aqueo.

Quod de lapatho unctuoso dicitur, illam totam bonam esse, illud potiori iure tum de selectis purgantibus omnibus, tum in specie de *Sena* dici potest: Tota bona est, *Sena* recen- tioribus sæculis celebrata est, disquirente in epistolis *Mundella*, an veteribus fuerit agnita nec ne.

Dicitur itidem *Alexandrina*, quod Alexandria ad Europæos vehatur, licet illuc ex Persia & aliis locis afferatur, cense- re *Stapelio comm. in Theophr. p. 1018. 1.* ad differentiam nempe (1.) Ita- licæ, quæ minus est efficax; vnde signum pathognomicum *Senæ Alexandrinæ* præbent folia acuminata. (2.) ad differen- tiam quoque coluthæ vesicariæ, fruticis vel scorpioidis, vel syl- vestræ, apud nos quoque crescentis. Licet enim succedanea hæc statuantur, & esse possint, vti in defectu *Alexandrinæ* folia coluthæ vesicariæ Danis suis suasit, & felicem successum exper- tus est *Bartholinus cent. 5. obs. 60. p. 130.* citans etiam *Mizaldum*, qui de *Sena* scripserit tractatum, *senæ* tamen non æquipollent.

Dicitur etiam alio epitheto *senæ electa*, seu sine *Aspiribus*,
quod

ausgelesene Senet-Blätter / s. f. & folliculis. Hæ ipsæ enim partes magis flatulentæ sunt, & molem augent, non amaricant, minus purgant, adeoque ventriculo negotium præbent. Neque enim alias adeo flatulenta deprehenditur Sena, quod vitium ab omnibus quasi ipsi tribuitur.

Nomen ipsum *Hippocrati, Galeno, Paulo* aliisque ignotum sine dubio Mauritanis debetur, quod *Ruellius l. 1. de nat. stirp. c. 70. p. 147.* asserit, colutheam eodem notari asserens, quam in hortensem & syluestrem dividit, quod & *Mesue* facit loco iam dicendo. Ut ut vero non vnum idemque esse colutheam omnino & senam statuamus, reuera tamen non leuis est, sed intimior conuenientia; (1.) enim purgat vtraque, (2.) folliculos habet vtraque, quis enim nescit folliculos Senæ, quos ipsos *Mesue l. 2. c. 15.* foliis efficaciores constituit, forsân quoad semen, (3.) folio conueniunt, solo excepto acumine, ut ita Coluthea sit quasi sena arborescens, sena coluthea folio obtuso, & herba. Neque absolum est, plantam herbosam efficaciorẽ arborecente, exemplo *ledi minoris, respectu arborecentis, buxi & aliorum.*

Amaritiæ grata & tonica ventriculo amica est, purgat vero vniuersaliter, leniter & tarde quidem, sed efficaciter humores omnigenos, præcipue tamen, iuxta communem hypothefin, idque non inepte, melancholicos, adustos & pituitosos, idque sine vlla excessiua qualitate noxia. De flatulentiâ cum omnibus purgantibus communi iam diximus. Benignam hanc Senam quibusdam caput offendere scribit *Hobstetter. obs. med. dec. III. p. 185. id quod sine dubio factum fuit per accidens.*

Prodest quinimo vniuersali vsu in morbis quibusuis, posita indicatione laxandi, interpretes est quasi generalis omnium purgantium & omnium morborum, adde & indiuiduorum, si cubi purgatio fuerit necessaria. Purgantium quidem, quatenus sæpe ipsis fortioribus operatur felicius, quam in rem non tam *Walleri* obseruatio notabilis est, præticum quendam melancholico terue quaterue purgans exhibuisse, nec tamen alium vel minimum mouisse; accessisse vero vetulam & suauissimam, ut folia senæ, cum prunis decocta, adsumerentur, idque, quod non addit,

L1

cum

cum successu; quam experientia domestica, in vulgus nota, multo magis vero medicis notanda. Quo magis enim est resolubilis fena, tanto magis purgandiscopo apta. Notandum hoc loco obiter, & fennam dici recte præunte *Sylvio*, interprete & commentatore *Mesues*, & *Waleo* & aliis; fenam iuxta alios, exigua differentia.

Morbis vero itidem; Quicumque enim purgante indigent, si nullum admittant aliud, ubi puidem id indicatur & licet, fenam admittunt, acuti, chronici & medii. Individuorum denique omnium, siquidem cunctis est eadem, benigna, scilicet & indemnis, semper iuuans, nunquam nocens, si rite adhibeatur.

Speciatim morbis illis prodest, ubi serum acetosius, vel bilis eadem qualitate peregrina sigillata est, ut in incubo, melancholia, mania, lepra, scabie, quartana, aliisque morbis ab atræ bilis & impurioris sanguinis profapia oriundis, in ipsis quoque febribus ardentibus, in quibus toto die eandem cum successu usurpauimus, in grauidis & puerperis quoque, in quibus ordinariè alius ob prægressum opus per aliquot dies obstructa est.

Eandem quouis modo usurpatam visum & auditum firmare asserit *Mesue* l. c. p. 102. ex quo etiam *Platerus*, oculis appropriatam iudicat. Ast in genere purgantia in membrorum horum affectibus prodesse in praxi selectiori innotuit, quoniam serum vitiosum alterant & educunt.

Datur (1.) quod satis commodum est, a ℥j. ad ℥j. in pulvere, seu per se, seu in intrito cum pane, (2.) in pulvere composito, quem diasenæ vocant, præter alios *Brassavole*, quoque adscripto, ex quo usus confirmatur frequentior. Datur (3.) in decoctis & infusis ad ℥ij. iij. ℥℥. 3vj. ℥j. unde species laxatiuæ polychrestæ esse queunt nobis vsitatæ ex rad. acetos. scorz. cich. a. ʒj. summit. fumar. cent min. ana m℥. fl. 4. cord. a. p. j. fol. fen. l. l. ℥℥. rhab. el. ʒi℥. cost. ver. ℥j. crem. Fri ℥j. M. pro nodulo; cuius ingredientia variari possunt faciliè, additis appropriatis, ut in mensibus mouendis, aliisque Constituit (4.) egre-

(4.) egregium vinum purgans, si cum musto confermentetur, quod experimento anonymi confirmat *Mesuel. c.* Sociari amat (5.) cum prunis, passulis, aliisque emollientibus, quod uti in vulgus innotuit, ita a *Mesue* dudum memoratum fuit. Sunt, *inquit*, qui decocto eius cum prunis & spica feliciter purgant. Tacemus extractum in pilulas sociandum & sirupum egregium.

Inter reliqua inuenta nova Indica celeberrima sine dubio est *Gialapa*, a Gelapo Americae prouincia dicta, variantibus quidem in scriptione autoribus, omnibus tamen libere & in eundem finem procedentibus. Alias *meboacanna nigra* audit, ad differentiam albae, cui sub huius seculi initium successit & ita quidem ut eius laudes fere obscurauerit, & parem vix inueniat.

Affertur & in vsu est sola radix, tessellatim, seu in taleolos rotundos, seu circulares instar calculi fere aleatorii incisa, ut eo longius aetatem ferre possit, tum maiores, qui fere albent magis, tum minores, qui magis nigricant. Electionis iuxta ac bonitatis nota est *nigredo & resinofitas*. Nigra praescribitur intensius talis, ad differentiam albicantis, quo maior enim albedo inest, eo minor resinofitas & consequenter vis purgans.

Nigricat alias in primis cortex, ipsi tamen resinæ id quoque tribuitur, laxiori significatione, aliis rufescens, scilicet ex nigro, color dicitur. Resinosa vero ob particulas & miculas roscidas sulphureas, quarum ratione etiam ardet seu flammam concipit. Interstinctæ est resina, & tum circularibus striis, tum, si confringatur, splendore micante conspicua; lactescente sine dubio radice recenti. Cæteroque etiam non cariota esse debet, (quod humiditatis est consequens) odore subacidulo leui, sapore acri prædita, saltem in recessu.

Affertur ex America non minus ac mechoacanna, contra ac quibusdam placet, illam ex India orientali, hanc occidentali afferri, neque, quod *Clossius* apud *Horstium* vult, floris admirabilis de Peru radix est, neque enim cum illa viribus vel aliis conuenit.

Quoad vsum generalem reuera catholicum & pan chyma-

gogum purgans est gialapa, omnibus iis in morbis, vbi purgatione electiva, vt vocant, seu perfecta opus est, officium faciens, imprimis vero, cum calida & sicca sit secundo gradu, magis in subiectis frigidis & serosis, quam calidis & ficcis, vel saltem non febribus acutis æque detentis; seu vbi simul in motum citandi sunt humores, aperiendum, incidendum, discutiendum. In ficcioribus enim more aliorum purgantium non operatur æque. Speciatim etiam conuenire iudicatur in hydrope, ab aliis in colica, ictero a colica oriundo, de quo vid. *Rolf. in dissert. de Ferro*, item in cachexia; sed reuera est catholicum, omnibus morbis, nisi quid obstet, satisfaciens, vt hoc obtento remedio diuino non diffusam abhorreere debeamus amplius dosin, non effectus timere sinistros. Catholicum etiam est, quod ipsa sibi sufficiat. Sin stimulo resinoso alio opus fuerit, præsto & scammonium, quam in rem examinanda sunt corpora, prout sunt serosa vel prout bilioso, acido, viscido humore scatentia.

Et quoad hæc accessoria, correctione quidem non eget, ob benignam & mitem suam naturam, in omnibus quippe si non mitis, tamen mediocris est; duo tamen circa eius usum sunt attendenda, in vnum eundemque in *podagras* finem collimantia, (1.) vt ne exciret tormina, quod faciunt *σπασμοί* alia, & ab ea quoque aliquando obseruatum est factum, tensione illa sua & irritatione, (2.) vt resoluatur & actuetur in corpore.

Hanc in rem consultum est, iustam attendere dosin, eamque ex subiectis metiendam. Non audiendi sunt, qui ad ℥ij. ʒj, vel ℥iv. ascendunt, vnde cum ad scrupulos duos assumisset illam *Fonseca*, inde mirum non est tormina sensisse colica; & præfectus copiarum apud *Barthol. cent. 5. obs. p. 140.* fere ad mortem purgatus fuit, hausta a Chirurgo ministrante ʒj. Non patiuntur lusum purgantia. Ordinarie scilicet in adultis datur a ℥j. ad gr. xxv. xxvi. ʒ℥. vel sola, vel cum alio stimulo acuata.

Extraordinarie vero dosin maiorem aliquando efflagitat corpus quadratum, deses, vnde podagricus talismodi nodosa arthritide captiuatus a ℥ij, vix mouebatur. Parratio est militum,

tum, nauarum, gregariorum, quibus ad ʒʒ. cum ʒii vitæ vel ʒ emet g. j. cum successu datur. Minorem autem corpora tenerioris texturæ & serosiora, quæ sæpe a ʒʒ. imo leuiori præbio hypercatharsin patiuntur. Exemplum vtriusque extraordinarii huius effectus præbent hypochondriaci, unde facilis error est. Quicumque nempe intestina habent sicciora, acido figente fœta, si maiorem dosin requirunt, vel illa ne mouentur quidem: quicumque vero humidiora, & fluida simul sãlia, illi facillime mouentur & hypercatharsin patiuntur, quibus vt loqui solemus, papyraceus vna est ventriculus, quod pluribus exemplis probare possemus, si id opus foret.

In his igitur qui stimulum iamdum habent in corpore, vel quorum fibræ nerveæ facilius irritantur, facilis etiam fit purgatio, & contra. Hinc vt reliqua purgantia quædam sola quidem dari possint, vt rhabarbarum, senna; consultò tamen a veteribus iam constitutum & expertum est, melius operari eadem, si dentur cum aliis, quæ actiuitatem illam explicant. Adeoque id ipsum etiam valet & loco exempli generalis quasi de gialapa. Non sola propinatur, non quod non sit benigna, quod violenta, sed quia resinosa est & ipsa, adeoque indigens apprimè adiuantibus, illam ipsam scilicet resolutionem, & calorem temperantibus pro re nata. Optima hinc ex salinis sunt ʒea; ʒus sanè eiusque cremor & crysalli clauës gerit genuinas ad recludenda centra purgantium in corpore, vt cum tartareis data in genere & certius, & benignius, & minori dosi agant purgantia. Adiuvat fermentationem, sub caloris & menstrui ventriculi catholici moderamine, & sic resolutionem, quam & ipsa dissociatione sua perficit. Vt enim puluis gialapæ v. g. quo minor ob expansas salinas dissociatas terreas particulas, eò efficacior; ita tartarea huic rei velificantur eximie. Hinc solitus sum sæpe gialapam ad ʒj. ana cum crem. ʒri propinare cum successu. Faciunt etiam huc ʒsa, vt ʒiatum, arcan. duplc. ʒium diaph. non edulcarum, ʒ ʒl., quæ ipsa absterfua sua natura blande stimulant, & resolutionem promouent, ast minori dosi præ ʒro addita, ad gr. iij. iv. v. Tacemus sãlia alcalia ipsa, absinthii, cent. min. fumar.

sumar. aptissima huic scopo, item gum diaph. ipsum, quod carminatiuum est simul, & temperans humores non minus quam fluxiles reddens, de quo sub scammonio dicemus plura.

Omniium frequentissime & optime adduntur Fea, vt pulvis laxatiuus vegetabilis dici & propinari optimus possit, toto die a nobis ita dispensatus, qui e ℞. gr. xxv. &c. gialapz, cum ℞. gr. xij. cremoris vel crystallorum ꝑri confit.

Adduntur vero non minus aliquando etiam olea Qta, vel elæosacchara, anisi, citri, macis, eodem fine. Notum enim est ab oleis resinosa reddi fluxiliora, seu ad motum aptiora; notum, ipsum quoque calorem inde roborari vnaque displodi torminificos simul status, vnde optimo consilio adduntur, ne quid tamen nimis, sufficit vna guttula.

Neque enim perpetua & necessaria æque est oleorum additio, sed illud quoque eget cautela & limitatione. Obseruamus quippe multos ægros eligere potius inodora ac insipida purgantia; ab oleosorum vero additione nauseam concepisse, illaque hinc auersatos. Deinde & hoc notabile est, olea quædam, inprimis cinamomi, virtute sua exuperante aromatica & obtundente salinas particulas facile euertere vel imminuere, vnde cauendum in his vtrumque est, & ne nauseabunda fiant, nec actio inde impediatur. Exemplum huius mixturæ præbent in signe spec. diagialapz *Mys.* ex gialapa. cr. ꝑ. & ol. cinam. constantes.

Hoc modo datum benignissimum est medicamentum gialapa, nec nisi per accidens noxam vllam creans. Per accidens, inquam, ob stimulum vrgentiorem in corpore, ob externa accidentia; siquidem a gialapa inprimis, nisi corpus teneatur calidum & transpiratio sit vna expedita, tormina oboriri possunt. In mentem venit h. l. obseruatio a *Rainefio* notata *Chimie seu orat. de Chimia p. 42.* puerperæ aliquando propinatam a medico ratonali & lege artis mannam lethalem hypercatharsin induxisse.

In infantibus & aliis miscuimus quoque commode gialapam cum cinnabari nativa, quod fundendi humores vi gaudeat,

deat, vnaque inuertendi & corrigendi acidum bili adiunctum irritatiuum, vt lapidem lazuli iam adductum non memoremus denuo.

Habet vero gialapa hoc peculiare in infantibus, (1.) quod respectiue dosin maiorem optime ferant. Propinauimus h. m. infantibus trium dierum gr. ij. iij. optimo cum successu, quæ dosis comparata ad adultum per regulam proportionalem est omnino maior; (2.) quod ab illo assumto, etiam prius, quam ullum effectum purgantem ediderit, indormiant vt plurimum suauissime, non aliter ac si assumisissent anodynum. Illud fit ob copiosum humidum diluens; hoc ob ipsum blande resolvens. Quin in adultis quoque tum ab hoc, tum ab aliis purgantibus somnolentia seu ad somnum capessendum inclinatio accidit, quod ipsum phenomenon ad sulphur expansum & resolutum referendum est, quatenus spiritus inprimis occupati quoad inferiorem corporis illam regionem, a sero, vehiculo suo, sulphur illud in se recipiente, blande irretiuntur & obuoluuntur; vnde facilis fit somnus.

Sed cum hac occasione ad se nos vocet resina, alia quædam præter dicta non minus memoratu digna occurrunt, inprimis 1. axioma illud nobilissimum, resinas non agere nisi solutas. Valet id ipsum generaliter quasi de quouis medicamento, exceptis forsitan, quæ irradiatione luminari agere debent, valet de salibus, quo *Tachenius* hinc inculcat; inprimis vero de resinis seu purgantibus, seu vt exemplum alterum demus, opiatis. Cum enim serum sit menstruum vniuersale, vnde ipsam saliuam hinc natura ori indidit, quicquid ab eodem non soluitur, accedente calore & huius quoque (seri) producto fermento ventriculi, illud didi & virtutem exerere suam non potest. Hinc nec opiata maiori dosi eo casu somnum cient, neque enim soluuntur, sed irresolubilia manent, nullum vel alium effectum sortita, nec purgantia resinosa. Hinc gialapa in bolos, pilulas morsulos &c. formari potest, non vero æque in decoctis & infusis locum inuenit, nisi addatur clavis, neque enim obsecundat mensuris aqueis, cereuisæ ac vino, nisi segniter, insufficienter, quem in
finem

finem si addere placeat eandem nihilominus iisdem, irroranda prius fuerit. *¶* Si per noctem. Hinc quæcunque resina solutionem quouis dicto modo adiuuant & promouent, cum gialapa purgandi sine ceu gentiana adiuuantia, miscentur. Imo hinc resina ipsa non bene dantur in puluere, sola scilicet, non dissociata, alias calore iusculi conglobantur, & ne deglutiri quidem satis bene possunt. Hinc recte *Zwelfferus* scribit *animadv. in Pharm. Aug. c. 7. m. 138.* Si, intellige non facta solutione, vel integram drachmam aut plus etiam resina, liquide nimirum, seu scammonæ seu gialapæ cuidam propines, nil fere operatur, quod tot experimenta iam testatum fecere. Hinc optimam cautelam addit, vt ad facilitandam resolutionem, seu solida seu liquida forma præscribantur resina, eadem prius cum amygd. d. vel semine melonum non nihil contundantur vel subigantur, monendis de eo Pharmacopœis, secus enim parum aut nihil operabuntur.

2. Seorsim verò gialapa purgat vel in substantia, resina dispersa facta, vel in resina. Resina nouum quasi ens constituit, nouum ex priori purgans, idque concentratum, non minus ac scammonii resina, qua cum exactissime conuenit, in puluere & liquida forma propinanda. Licet enim sint, qui extracta & resinas non efficaciores sed pigriores esse statuunt, id tamen non nisi cum grano salis seu ipsa hac præuia cautela intelligendum est; siquidem fieri potest omnino, vt *℞. gialapæ plus purget*, quod particula resinosa sint dispersa, adeoque magis subjugabiles, quam *℞. resina*, non resoluta.

3. Resinam quidem, qua talem, non purgandi vim sustinere solam, necessario tamen inter elementa seu particulas purgantes recenseri. Seu, purgantium vis omnis, per supra dicta, residet in acrimonia salino-sulphurea. Commodus hic locus est laudare *l. de ætiologia facultatis purgatricis Nob. D. Hanne-manni*, qua ostendit, contra *Willisium*, in resinosis particulis non esse collocandam catharsin. Statuit, vt breuiter delibemus, quæ ad scopum nostrum faciunt; (1.) ex figurarum modificatione catharsin deriuandam esse §. 3, quod in specie ad irregulares
figu

figuras aculeatas refert §. 10. (2.) Non solum purgationis, sed omnium adeo corporum vnicum esse principium, videlicet nitrum, vnde & fermentationis §. 3. & chylicationis, §. 6. quod fermentum stomachi fit nitrosum scilicet, phænomena deducenda censet. §. 4. quod iuxta diuersarum particularum, particularumque pororum modificatas figuras omnem medicamentorum efficaciam & energiam exerat; inprimis vero (3.) particularas resinofas non sustinere purgandi prouinciam, quod illæ in fpectatæ sint particulæ viscidæ, pingues seu vnguinofæ, quæ ob viscidam glutinositatem arctissime sibi inuicem coherant, & licet inflammabiles sint, reuera tamen ab ipso vero sulphure esse distinctas. Dari vero purgantia, v. g. mineralia, in quibus resinofæ particulæ vel nullæ omnino vel admodum paucæ reperiuntur, §. 5. vt alia plura non laudemus. Sufficit vero nobis r. figurarum modificationem extrinsecam effectum hunc nullo modo præstare posse. 2. Non tam speciem indiuidualem salis, seu Nitrum, quam sal esse principium rerum materiale, alias enim eodem iure vitriolum, vel alumen, vel sal commune pro principio vnico haberi posset. 3. quicquid ardet, sulphur esse, nec obstare, quin & particulæ viscidæ vinctuosæ possint esse fermentatiuo charactere salino scietæ; neque sulphur commune cum Ae , vt est chemicorum principium, esse confundendum: adeoque vt sic mixtas & dispositas seu a salinis particulis modificatas huic rei aptissimas esse. Quocunque enim posito fit purgatio, & quocunque remoto, non fit eadem, illud sine dubio vel principaliter, vel minus principaliter purgandi vim confert. Illud vero de resina verum est. Tolle resinam de scammonio, gialapa, turpetho, iners & inefficax reliquum erit remedium, non purgans. Par ratio est As metallici, vt in §. 10.

Tandem & ad *Scammonium* deuoluimur, exosum quibusdam medicamentū, qui scammoniata inter *spasmodica* & vehementiora promiscue referunt, cum tamen cicuratum sit benignissimum. Est verò succus densatus & resinofus scammonæ, quæ ex conuoluulorum est genere, non minus ac de mechoacanna diximus. Dicitur *dacrydium*, vulgo diagyridium, q. d. lacryma,

Mm

scil.

scil. scammonæ, & purgans. Lacryma enim est resina sponte exudans. Hodie vero usu inoluit, ut dacrydium dicatur scammonium in pomo cydonio coctum, qui modus a Galeno memoratus optimus omnino est & locum etiamnum habens, si purum fuerit scammonium. Optime de eiusdem præparandi modis, & patria, & viribus agit *Mesue l. 2. de med. simpl. purg. c. 1.* Ad modum opii parandi, & aliarum plantarum lactescentium, vel sponte exudat, vel incisa radice, lacteus succus, vel exprimitur. A patria etiam dicitur sæpe *pulvis Syrius*, nascitur enim & fit circa Antiochiam, unde & Antiochenum seu Syriacum præstantissimum olim habitum fuit, hinc & in Armenia, Arabia, & aliis Asiæ locis.

Nostrium sine dubio per expressionem paratum est, id quod per *ἀυρο-κλαυ* patet, si resina paretur; quod si nouerimus, ut & dictum præparandi modum, omnino facile est colligere, quare *Dioscorides* signum bonitatis lactescentiam absolute esse neget, nostro tamen seculo lactescens habeatur optimum. Nimirum textus *Dioscoridis* agit de scammonio optimo, per exsudationem seu *ὀπισμὸν*, & extillationem in incisione facta collecto. Hinc probat succum hunc pellucidum, taurino glutini similem, a coagulato quippe lacte. Lactescentia vero, ad contactum saliuæ vel aquæ, quæ in optimo illo erat quidem, sed pelluciditati postponenda, in nostro probatur, quod fit signum resinositatis. Optimum nempe est hodie resinofum, cum splendore quodam subnigricans, præsertim si frangitur, ex albo v. g. gryseum, si pulverifetur, ad saliuæ contactum lactescens, purum & *φλογιστὸν*. Substantia est gummea & resinosa, unde in menstruis spirituosis & aqueis, in quibus lactescit, soluitur.

Hac quasi clavi patet, quare crudum non æque conueniat, & officinales pilulæ aliæque plurimæ minus sint commodæ, neque enim est facta separatio puri ab impuro; quare item lactescat. Solutio vero cum aqueis menstruis v. g. ∇ cichor. fumar, &c. in lac scammonii dictum, & quibusdam commendatum, non est genuina, neque lactescentia illa aliunde fit, quam ob præcipitationem partium resinosarum disperfarum cum terreis.

Cali-

Calidum & siccum est secundo gradu, licet quidam ad tertium vsque ascendant, & imprimis *Mesue* igneam caliditatem in eo agnoscat. Odorem habet sui generis cum *gialapa* multum conuenientem, qui & in resina superest, acidulum: Purgat bilem & pituitam satis valide, sed reuera innoxie in febribus intermittentibus, cruditatibus & vbi vno verbo purgante opus est. Non deterius, nec vehementius est *gialapa*, sed maxime conueniens, si non plane idem. Datur vero magis in robustis & atate consistente, minus in infantibus, puerperis, grauidis, febribus ardentibus & aliis calidis morbis, stomachi & intestinorum debilitate hæmorrhoidum fluxu vel dolore & erosione vasorum, vt hæmoptysi laborantibus. Hæc quidem vera sunt, attamen ea omnia quoque cum purgantibus aliis sunt communia.

Tormina excitat duplici ratione speciali, tum ob viscidinem, quando non bene resoluitur, sed intestinorum plicis se agglutinat; tum imprimis ob impuritates terreas, siliceas, quæ ad oculum in extractione & copiose quidem visuntur; quibus duobus oblati vel correctis benignissimum est medicamentum, heroicum, & plane diuinum.

Solum igitur non exhibendum, ob hanc ipsam rationem, nec in puluere, nisi dicto modo. Datur enim vel vt basis, vel vt adiuuans seu stimulan. Vt stimulan, refracta dosi præcipue solet commendari & frequentari, ad gr. iij. & plura cum *gialapa* & aliis. Neque vero sola stimulan vi adhibendum, metu maioris acrimoniæ & fulmine *Mesues*, *Galeni*, *Ferneli* aliorumque, sed laudatissimum quoque est per se, dosi primaria, datum sed bene præparatum. De præparatione cum pomo cotoneo iam diximus, ea vero licet etiamnum hodie retineatur, non est genuina, præterquam stimuli loco, vix a nobis adhibita. Eadem ratio est scammonii sulphurati, quæ ratio præparandi per suffumigationem cum Æ obseruatur vulgo in puluere Comitæ de Warwick, seu cerbero tricripite, horrendo nomine, recte vero reiiicitur ab *Helmontio*. Quamuis enim acida castrent purgantium vim, quia acrimoniam salinam infrin-

Mm 2

gunt,

gunt & sulphur obtundunt, attamen hoc ipso parum corrigitur vel depuratur, quin, quod *Helmontius* recte ait, tantum virtutis amittunt, quantum aciditatis admittunt. Est igitur preparatio partim superficialia, partim castrans virtutem, impuritates vero relinquens. Scripsit de dicto puluere integrum tractatum *Marcus Cornacinius*, & aliquando Romæ eius dispensatio est prohibita, teste *Velsch. in obs.* imo varix satyricæ inuectivæ contra eundem hinc inde reperiuntur legendæ; sed reuera est probatissimus, & instar panacæ in febribus, modo rite præparetur. Noxæ exinde ortæ omnes non nisi crudiori præparationi scammonii & zii sunt adscribendæ. Dedimus olim eundem cum scammonio sulphurato ægris, robustis quidem cum successu, cum vero tormina inde immania quidam ægri experirentur, exesse iussimus, & resinam scammonii cum $\frac{3}{4}$ d. & cr. Fri adhibemus toto die felicissime, imo gialapæ contra hic puluis suavissime purgat.

Genuina enim præparatio est per $\frac{3}{4}$ i. parando inde resinam, quam & extractam & magisterium vocant, siquidem $\frac{3}{4}$ i. est verum omnium resinarum menstruum, qua ipsa *oxyephoræ* corrigitur optime, ut adeo & hic non alia correctione, quam vera præparatione sit opus. Memorari & h. l. meretur locus alter *Zweiffertii Pharm. Reg. cl. 4. p. m. 536.* qui cum elegantissimus sit, dignus est qui legatur & cordi habeatur: iubet nimirum resinam scammonii æque ac alias omnes cum amygd. dulcibus subigere & in pulverem redigere, ita enim disponi optime ad resolutionem, nec tormina vel hypercatharsin ullam ciere, hanc etenim solam tenacitatem resinofam, præcipue si frigida superbibatur, esse causam dictarum & aliarum omnium noxarum, quæ sane longe sunt verissima.

Præter pulveris hanc formam e scammonio optime parantur 2. pilulæ, quæ nunquam nos destituerunt, etiam desperatis casibus, in ileo v. g. sæpius & alias, idque tum purgandi, tum alium saltem laxandi fine. Laborabat serenissima Princeps fortissima obstructione alui, non cedente decoctis, non clysteribus, nam hi certas ob causas applicari non poterant. Proposuimus benedictas illas pilulas, ut resina scammonii cum gialapa ana
ad

ad gr. v. daretur in hanc formam redacta; breui post aperta feliciter aluo magnum id famæ addidit incrementum.

3. Etiam in liquida forma resina scammonii & gialapæ datur commode in \mathcal{V} i: \mathcal{R} . resin. samm. q. v. v. g. gr. vii. \mathcal{M} . \mathcal{V} . anif. cochl. sambuc. sextuplum & amplius, v. g. \mathcal{J} j. vel q. f. ad solutionem, additur iulepus ros. q. f. vel sirup. de cichor. c. rhabarb. ros. solut. de sena &c. \mathcal{J} ℔. vel q. f. remedium inde fit efficacissimum & gratissimum. Pertinet etiam huc cautela ex superioribus fluens, tum pilulas scammoniatas, in primis solas, tum speciatim resinam in \mathcal{V} i solutam in corporibus calidioribus & ficcioribus minus prodesse, magis in serosis frigidioribus.

Ex memoratis hactenus vsualibus & selectioribus facile jam est composita varia parare, quorum farraginem per omnia formularum genera *Rolfincius O. & M. comment.* exhibet. Sunt tamen etiam velut classica quædam & recepta ex compositis; vt sp. diagal. *Myns.* nisi quod loco olei cinam. vel alia quoque substitui, vellea omnino omitti queant. Hoc pacto est instar omnium aliorum puluis laxativus vegetabilis. *Rolf.* Olim quidem accessione perlarum aliqua gauisus est, reuera autem nomen hoc est gialapæ, quæcunque demum addantur; Item pulvis catholicus *Michaelis*, ex mechoac. & gialap. p. j. scammon. \mathcal{Q} rat. p. ℔. addito ol. cinamom. & caryoph. Pulvis Comitum de Warwick jam laudatus est, rite præparatus. Reliqui vero, vt & spec. diaturb. cholag. phlegmag. melanag. Quercet. & similia plura minus sunt recepta. Imo ex his quoque patet, sufficienter cognito selectu ad leges præscribendi formulas composita fieri posse infinita; tum quoque cognita hac materia medica, quæcunque venditentur arcana huius vel illius, posse diiudicari, vel saltem a medico exprimi. Exemplo sint pilulæ Francofurtenses, toti Germaniæ cognitissimæ, quarum descriptio habetur pro arcano, non quod tanti sit, sed quod lucrosa sit venditoribus; Medicus vero naturalis easdem exprimit aloë rosata violata extracto alioes solutiuo cum scammonio aliisque pro renata mixtis. Tacemus alias consimiles. Pro pilulis extracta catholica

panchymagoga, holagoga variorum autorum recepta & vulgata sunt. Nos etiam hic a simplicibus ad composita, a notis ad ignota facilem dedimus viam. Valent tamen & profunt etiam composita talia, quatenus intellectum diffusum ad certum remedium dirigunt, quæ vero distinctius commendantur noscuntur & vsurpantur, ea etiam certius hinc iuuant.

LIBRI II. SECTIO I. CAPVT VII.

De

Purgantibus aliis.

Quo autem magis pateat hæc ipsa purgantium agendi vis & electionis doctrina, quæ a quibus purgentur, id regulis paucis complexi sumus.

1. *Resolubilia purgantia magis ὀππαρωγὰ seu seriduca; illo experimento, quod hoc pacto & feri coagululum magis liquetur, & aqueis ipsis menstruis hæc sulphura magis pandantur, prompte admissa. Par ratio est melanagogorum quorundam, hellebori ipsius &c. Ponamus igitur corpus esse ferosius, commodius agent hæc ipsa, quia prompte soluantur, solutæ vero optime agunt resina.*

2. *Magis resinosa magis cholagoga; itidem per mechanicam. Ut enim per vitellum oui v. g. vel alia eiusmodi unctiosa resinam scammonii optime liquabilem reddimus, vti & terebinthinam h. m. in colostrum abire diximus; ita bilis in corpore tale vitellinum corpus æmulatur, cuius concursu magis cum ferro combinatur resoluta resina, adeoque in actum deducitur. Serum vero in omni purgatione actuanda, tanquam menstruum vniuersale, requiritur; Posito ergo corpus esse biliosum, non deficiente omni ferro, hæc ipsa optime bilem educunt.*

3. *Quæ resinam habent diffusam, vel partibus gummeis implexam, magis sunt catholica, in vtrumque enim humorem ingressum inueniunt,*

4. *Lenientia vero nec serum, nec bilem aque educunt, sed aluæ saltē scybala promouent ad exitum. Hoc illi notare debent ægri,*

quæ